

Смакула О.І.
Ізмаїльський державний
гуманітарний університет

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАСОВИМИ ВИХОВНИМИ ЗАХОДАМИ

Головна увага надається процесу підготовки спортивних спеціалістів згідно з освітніми стандартами. Практичні рекомендації для організації масової виховної роботи у вищій школі.

Ключові слова: освітня робота, стандарти, студенти-спортсмени, учитель фізичної культури, морально-етична цінність.

Постановка проблеми

Процес підготовки висококваліфікованих фахівців є суттєвою проблемою сьогодення. Сучасний розвиток суспільства зумовлює необхідність інноваційних технологій.

Індивідуальний підхід до формування особистості поза аудиторними виховними заходами дає змогу розвивати професійні уміння, знання, навички майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці впливу позааудиторних виховних заходів на формування майбутнього фахівця фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. Виявити характерні особливості позааудиторних виховних заходів.
2. Обґрунтувати вплив виховних заходів на формування майбутніх вчителів фізичної культури.
3. Розробити рекомендації щодо активізації впливу позааудиторних заходів на формування особистості майбутніх спеціалістів фізичного виховання.

Методи дослідження:

- а) теоретичний аналіз психологічної, педагогічної та навчально-методичної літератури з проблеми дослідження;
- б) анкетування, спостереження, констатуючий та формуючий експерименти;
- в) експертна оцінка та самооцінка.

Наукова новизна полягає в розробці організаційних принципів та методики проведення позааудиторних виховних заходів, спрямованих на формування майбутнього фахівця спорту.

Загальною методологією дослідження стали положення про структуру педагогічної діяльності та закономірності формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури виховною позааудиторною роботою.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні рекомендацій та програми позааудиторної виховної роботи, спрямованих на підвищення ефективності формування особистості майбутнього фахівця фізичної культури.

Досліджуючи проблему формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури під час позааудиторної виховної роботи, ми спиралися на наукові першоджерела і проаналізували праці вчених: Ю.Бабанського, Л.Коваль, Г.Шевченко, Р.Хмелюк; С.Басін, Л.Малишко, Г.Рудольського та ін., на основі яких визначили завдання, форми, методи виховної роботи з майбутніми фахівцями спорту, які сприяли б їхньому ефективному професійному становленню.

«Видатні філософи, письменники XIX ст. загальнолюдські цінності вважали за вищу мету розвитку людини. Це М.Бердяєв, Ф.Достоевський, М.Козачинський, Я.Козельський, Г.Сковорода, В.Соловйов. На їхні погляди спиралися послідовники у своїх пошуках реальних засобів та способів формування особистості.

Видатні іноземні та українські педагоги — Дістервег, Коменський, Корф, Песталоцці, Руссо, Пирогов, Сковорода, Ушинський — прагнули розвивати гуманні риси особистості, цілеспрямовано формувати в неї загальнолюдські цінності» [11, 191].

Виклад основного матеріалу

Створена у Ізмаїльському державному гуманітарному університеті система виховної роботи забезпечує ефективне проведення позааудиторних виховних заходів, спрямованих на виховання загальнолюдських морально-етичних цінностей. Пріоритетним напрямом виховної роботи визначено морально-етичне та національно-патріотичне виховання.

«У вихованні потрібно виходити з принципу, що студент — головна фігура у вузі, його навчання має відбуватися в атмосфері творчості. Девіз викладачів: «збережи», «допоможи», «навчи», «не завадь», «не зашкодь» [1, 17].

«Проблема виховання студентів є однією з найбільш суперечних в педагогіці та психології вищої школи. Сучасна педагогічна психологія все частіше розглядає виховання не як цілеспрямоване формування особистості відповідно до обраного ідеалу (чи то християнські заповіді або загальнолюдські цінності), а як створення оптимальних умов для саморозвитку та самореалізації особистості» [10, 65].

Викладачі кафедри українознавства і викладачі інших кафедр за підтримки ректорату і профспілкового комітету систематично і на високому есте-

тичному рівні проводять позааудиторну роботу, зокрема організують тематичні літературно-мистецькі вечори з метою розвитку у майбутніх учителів фізичної культури фахових умінь, знань і навичок, формування активної життєвої позиції, національної свідомості та високих морально-етичних якостей.

Викладацький склад університету відроджує традиції українського народу:

- систематично готує урочистості з нагоди державних свят;
- проводить академії, присвячені визначним датам, історичним постатям України, зокрема, Л.Українці, І.Франкові, Т.Шевченкові;
- вечори релігійної тематики, присвячені духовним надбанням нації;
- виховні вечори (День Матері);
- вечори вшанування спортсменів.

В ІДГУ навчається багато здібних, творчих студентів, які мають цікаві задуми, прагнуть розвивати свій талент, удосконалювати мовленнєву виразність, збагачувати свої знання. Під час організації і проведення літературно-мистецьких вечорів, репетицій, студенти, спілкуючись між собою, з викладачами, тренерами, сповнюють емоційним запалом; у них виникає бажання творити, формується почуття прекрасного, активно розпочинають діяльність, стають більш зорганізованими, самостійними.

«Високої кваліфікації, оригінальних умінь, які забезпечать високий творчий потенціал, навчитися неможливо. Але розвивати творчі потенції особистості, навчати її певних прийомів творчої дослідницької роботи треба. Велику роль у розвитку творчих задатків майбутнього вчителя та формуванні умінь дослідницької і творчої-педагогічної діяльності ми відводимо індивідуалізації процесу навчання. Це система суб'єкт-суб'єктних відносин студента і викладача, які враховують індивідуальні особливості кожного учасника цього процесу, визначають перспективи розвитку і вдосконалення особистості, сприяють формуванню і розвитку індивідуального стилю діяльності майбутнього фахівця» [6, 165].

Досвід роботи у Ізмаїльському університеті переконує в тому, що проведення позааудиторних виховних заходів є важливим аспектом підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання.

З метою вивчення інтересів, захоплень студентів-спортсменів ми запропонували анкету, що передбачає такі запитання:

1. Чи маєте Ви бажання бути безпосереднім учасником одного із виховних позааудиторних заходів, що організують у ІДГУ?

2. Який вплив мають проведені заходи на формування Вашого професійного рівня?

3. Які морально-етичні якості, на Вашу думку, зазнають розвитку у процесі проведення позааудиторних виховних заходів?

4. Чи сприяють проведені заходи збагаченню Вашого інтелектуального, творчого, фізичного потенціалу та педагогічної культури?

5. Схарактеризуйте свої враження від перегляду літературно-мистецьких вечорів.

6. Пронумеруйте за значущістю для Вас такі навчально-виховні заходи:

- а) виховна година;
- б) лекційне заняття;
- в) семінарське заняття;
- г) вечір вшанування спортсменів;
- д) спортивне змагання;
- е) зустріч з відомою особистістю;
- ж) літературно-мистецький вечір;
- з) сакральне мистецтво;
- и) вивчення культурно-мистецького потенціалу м. Ізмаїла.

7. Які літературно-мистецькі вечори, на Вашу думку, є найдоцільнішими і формують загальнолюдські морально-етичні цінності майбутнього вчителя фізичної культури:

а) вечори інтелектуального циклу (Брейн-ринг; Що, де, коли; Кращий ерудит);

б) вечори фізичного циклу (Козацькі забави...);

в) вечори естетичного циклу (фестиваль «Сурми звитяги»);

г) патріотичні, присвячені знаменним подіям, визначним датам історії України (Вечір Козацької слави);

д) релігійної тематики, присвячені духовним надбанням нації;

е) виховні вечори (День Матері...);

ж) розважальні (КВК, День св. Валентина, День студента...).

8. Які, на Вашу думку, заходи доречно було б запровадити у ІДГУ, з метою всебічного збагачення світогляду майбутніх фахівців фізичної культури?

9. Ваші пропозиції та побажання щодо організації та проведення позааудиторної виховної роботи.

За результатами проведеного дослідження більшість студентів позитивно оцінюють рівень виховної роботи у ІДГУ і хочуть брати участь в організації і проведенні загальноінститутських заходів.

Аналіз одержаних даних засвідчив, що 21% спортсменів приваблюють тематичні літературно-мистецькі вечори; 14% студентів-спортсменів вважають за доцільне проведення патріотичних вечорів, присвячених знаменним подіям, визначним датам історії України; 35% спортсменів віддають перевагу спортивним заходам; 6% — релігійним заходам, присвяченим духовним надбанням нації; 8% — розважальним.

На заключному етапі підводились підсумки, аналізувались думки май-

бутніх фахівців спорту, їхнє розуміння духовних цінностей, впливу позааудиторних заходів на формування гармонійно розвиненої особистості.

Узагальнення даних дослідження свідчить про те, що 75% студентів проявляють стійке переконання у доцільності й потребі проведення позааудиторних виховних заходів, але 25% спортсменів не проявляють себе з цього боку. Непокійте те, що 10% студентів недостатню увагу приділяють позааудиторній виховній роботі, що негативно відбивається на розвиткові їхньої творчості, пізнавальної активності та професійній діяльності.

Проаналізувавши результати дослідження, ми виявили, що комплекс позааудиторних виховних заходів цілеспрямовано впливає на формування у майбутніх фахівців фізичного виховання таких необхідних загальнолюдських, морально-етичних та професійних якостей: працьовитість, відповідальність, принциповість, спостережливість, спортивність, гнучкість мислення і педагогічний такт, добрий смак, доброзичливість, прихильність до дітей, витримка і володіння собою, ініціативність, самостійність, впевненість у собі, шанобливе ставлення до рідної мови, історії, культури, національного багатства.

«Виховання здійснюється в умовах свободи, а не примусу, що забезпечує формування в людині механізмів самоконтролю, самообмеження, самоорієнтації на основі особистої волі і розуму, власного погляду на життя. Отже, сучасне українське виховання покликане виконувати замовлення демократичного суспільства, стає рушійною силою тоді, коли воно реалізується на демократичній основі» [12, 84–85].

Одержані результати дослідження свідчать про високу ефективність позааудиторних виховних заходів.

Така система виховної роботи із студентами упродовж навчання, — як вважає О.Семенов, — сприяє успішній підготовці їх до майбутньої професійної діяльності [16, 139].

Вплив позааудиторних виховних заходів на ефективну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання дав змогу виробити певні рекомендації:

- систематично залучати студентів-спортсменів до позааудиторної виховної роботи з метою розвитку їхнього професійного, інтелектуального, культурного і творчого потенціалу;
- викладачам вузів фізкультурного спрямування звернути особливу увагу на формування у студентів високої свідомості, культури, активної життєвої позиції та підвищення пізнавальної активності;
- викладачам кафедри фізичного виховання систематично проводити масові виховні заходи (літературно-мистецькі вечори, зустрічі із знайомими, цікавими особистостями, екскурсії в театри, музеї, виставкові зали, різноманітні конкурси), які формують діловитість, спортивність, гнучкість мислення, рішучість, національну свідомість, політичну культуру майбутнього спеціаліста

саме тому, що виховний захід — це вагомий аспект професійної підготовки та формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури;

- проводити соціологічні опитування та анкетування студентів з метою визначення потреб майбутніх спортсменів, їхніх уподобань;
- організувати міжкафедральні теоретичні семінари викладачів кафедр з проблем виховної позааудиторної роботи.

«Для розбудови суверенної, демократичної, правової української держави потрібно, щоб органи влади, громадські та релігійні організації, заклади освіти вжили всіх належних заходів для розвитку у громадян духовності, виховання патріотизму та поваги до історичної спадщини українського народу, впровадження у суспільну свідомість співвітчизників загальнолюдських моральних цінностей, виховання оптимізму та впевненості кожної людини у своєму майбутньому, формування здорового способу життя.

Сьогодні потрібна стратегія організаційно-виховної роботи в кожному вузі, що складалася б з двох частин — інваріантної і такої, що враховувала б особливості конкретного навчального закладу» [2, 17].

Висновки

Отже, аналіз стану проблеми формування особистості вчителя фізичної культури у науковій літературі і власного експерименту засвідчує, що питання підготовки спеціаліста фізичної культури в системі масових виховних заходів може бути розв'язане тільки за допомогою аналізу, теоретичного обґрунтування та практичного проведення системи запропонованих заходів.

Встановлено, що літературно-мистецькі вечори та ін. масові заходи будуть ефективними, якщо: навчально-виховний матеріал масового заходу сприятиме професійній підготовці студентів, стимулюватиме їх до саморозвитку і самовиховання, вміння сприймати культуру та історичну спадщину і на цій основі формувати національну свідомість.

Використання масових заходів у позааудиторній виховній роботі є основою формування національно-патріотичних, морально-етичних, загальнолюдських цінностей майбутнього спеціаліста фізичного виховання та гармонійно розвиненої творчої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський І. Напрями духовного оновлення українського виховання: духовні засади українського виховання / І.Барановський // зб. наук. праць. — Львів, 2001. — С. 17.
2. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання: посіб. / І.Бех. — К.: ЛЗМН, 1998. — 204 с
3. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г.Ващенко. — Полтава, 2002. — С. 229.
4. Вишневський О. Сучасне українське виховання / О.Вишневський. — Львів, 1999.

5. Гашимова В. Деякі аспекти розвитку творчої особистості майбутнього вчителя / В.Гашимова // Педагогіка і психологія. — 1996. — № 3. — С. 165.

6. Дубасенюк О. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. — К., 1996. — 48 с.

7. Зміст та організаційно-педагогічні форми позааудиторної виховної роботи у навчальних закладах профтехосвіти: метод. рекомендації / укл. В.С.Петрович. — К., 1995.

8. Інноваційні ідеї підготовки вчителів до виховної роботи: матеріали першої Міжнар. наук.-практ. конф. «Високі технології навчання». — Х., 1995.

9. Махмутова І. Формування мотиваційної готовності до майбутньої професії — необхідна умова ефективності виховного процесу у вузі / І.Махмутова, Л.Твердоступ // Духовні засади українського виховання: зб. наук. праць. — Львів, 2001. — С. 65.

10. Омельченко Ж. Формування загальнолюдських цінностей як мети виховання в працях видатних мислителів / Ж.Омельченко // Педагогіка і психологія, 1996. — № 3 (12). — С. 191.

11. Пітила П. Оптимальний стиль педагогічного керівництва в контексті становлення українського національного виховання / П.Пітила // Духовні засади українського виховання: зб. наук. праць. — Львів, 2001. — С. 84–85.

12. Особливості професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи в сучасній школі // Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах. — Х.: ХДПУ, 1996.

13. Педагогічний професіоналізм у виховній діяльності: матеріали першої Міжнар. наук.-практ. конф. «Високі технології навчання». — Х., 1995.

14. Ратальський В. Найновіший напрям в науці виховання / В.Ратальський // Учитель, 1905. — С. 15–145.

15. Семенов О. Народні звичаї у системі підготовки майбутнього вчителя / О.Семенов // Педагогіка і психологія, 1995. — № 4 (9). — С. 139.

Главное внимание уделяется процессу подготовки спортивных специалистов согласно с образовательными стандартами. Практические рекомендации для организации массовой воспитательной работы в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: образовательная работа, стандарты, студенты-спортсмены, учитель физической культуры, морально-этическая ценность.

The main attention is paid to the process of future sport specialists preparation by the educational measures. It has been worked out practical recommendation for organization mass educational measures in a High School.

Key words: educational work, measures, students sportsmen, physical culture teachers, moral-ethical values.